

Naujienu Antroji Dalis

NR. 836

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

Dienų skeveldros

1.

Vėl naujas Pedagoginio Lituanistikos Instituto leidinys. Vėl naujas laimėjimas. Šįkart dr. Jono Balio "Lietuvių Liaudies Pasaulėjauta". (Tikėjimų ir papročių šviesoje).

Dr. J. Balys yra lyg menininkas restauratorius. Ką laikas kaip dulkėmis, ką svetimieji iš neapykantos ar pavydo užmurgino, dr. J. Balys nuvalo ir grąžina pirminį grožį, atstato tikrinę tiesą. Lietuvių liaudies pasaulėjauta yra lyg paminklas Nežinomajam lietuviui, ir ne kokiam kunigaikščiui, bet paprastam eiliniui lietuviui. Pažindami savo pirmtakus, pažįstame patys save.

Pratartryje, be kita ko, dr. J. Balys rašo:

"Senosios Lietuvos valdovai neįjautė vidinio noro ir nesiskubino su religinėmis reformomis. Gediminas buvo vedęs slavų kunigaikštę, tačiau pats nesikrikščijo, o visi 7 jo sūnūs buvo stambeldžiai, turį lietuviškus vardus: Manvydas, Narimantas, Karijotas, Algirdas, Kęstutis, Nubartas ir Jaunutis. "Krikščionybės priėmimas buvo grynai politinis aktas. Jogaila, maištaujančio Vytauto spaudžiamas namie, susigundė Lenkijos karaliaus vainiku ir jauna karalaite Jadvyga, tad ir atliko tą dekoracijų pakeitimą.

"Kas kita buvo su paprasta liaudimi. Ji buvo prisirišusi prie savo senojo tikėjimo. Nors krikščionybė viešai ir per prievartą buvo Jogailos ir Vytauto įvesta 1387 m., tačiau dar mažiausiai 200 metų, o iš tikrųjų dar ilgiau stambeldybė pilnai tebegyveno. Dar 1587 m. Žemaičių vyskupo liudijimu, jo vyskupystėje nebuvo nė vieno paprasto žmogaus, kuris mokėtų Tėve mūsų ar persišegnoti. Dar 17 a. pradžioje misininkų buvo kertami šventi ažuolai, pvz. 1618 m. Kražiuose".

Kitoje vietoje autorius sako:

"Lietuviškosios stambeldybės nėra ko gėdytis. Ji turi labai daug gilios prasmės, neapsileisdama daugeliui didžiųjų religijų.

"Žinoma, stambeldiškos religijos pakeitimas krikščioniškąja buvo neišvengiamas dalykas. Tačiau gal būtų buvę geriau, jei tas pakeitimas būtų įvykęs kelis šimtmečius anksčiau. Yra tokių operacijų, kurias kūdikis lengviau pakelia negu suaugęs žmogus".

Manau, kad netrukus pasiekvieną gimtąją kultūrą

(mėgstantį lietuvių atsiras perskaityta ir apmąstyta "Lietuvių Liaudies Pasaulėjauta".

2.

Beje, dr. J. Balys - senas pažįstamas! Kas gi nėra įsigijęs jo "Lietuvių Tautosakos Skaitymų", "Lietuvių mitologiškų sakmių", "Lietuviškų Pasakų" ir kt. Tai kropštus ir sąžiningas, ir pasiaukojantis mokslininkas, ir kartu suprantamas, mielas ir laukiamas eilinių skaitytojų!

Lituanistikos Institutas, be išleistų vertingų spaudinių, mums žada (spaudoje) dr. Pr. Skardžiaus "Lietuvių Kalbos Kiriavimas", D. Veličkos "Konspektinė Lietuvių Kalbos Metodika", V. Liulevičiaus "Lietuvių Išsivijos Pėdomis", dr. H. Nagio "Literatūrinės Srovės" ir kt.

3.

Dr. J. Balys mokslininko kruopštumu ir sąžiningumu, ir meile, atkuria Nežinomąjį lietuvių, tą eilinių artojų. Ir po draug visu mokslininko atvirumu "nuvainikuoja" kai kuriuos mūsų didžiuosius. Ana, viena proga apie Vytautą Didįjį, šitaip kalbėjo:

"Tokia jau mūsų istorijos tragika, kad senosios Lietuvos valdovai nesirūpino mokslo ir kultūros reikalais. Krokuvos universitetas ir šiandien vadinamas "Universytet Jagielonski", nes lietuvis karalius Jogaila šį universitetą labai gausiai apdovanojo 1400 m., o 1409 m. prie šio universiteto Jogaila įsteigė atskirą bendrabutį lietuvių ir gudų studentams.

Deja, Jogailos pusbrolis Vytautas nepasėkė šiuo pavyzdžiu. Mes žinome, kad Vytautas mokėjo lietuviškai. Kronikose yra užrašyta, kad derybų metu Vytautas su Jogaila pasitardavo tarpusavy lietuviškai, idant lenkai nesuprastų. Vytautas mokėjo dar lotyniškai, vokiškai, gudiškai, gal net totoriškai. Savo kanceliarijoj jis turėjo raštininkus visoms toms kalboms, bet neturėjo raštininko lietuvių kalbai. Jai net raidynas nebuvo pritaikintas. Yra stora knyga, "Codex epistolaris Vitoldi", turinti per 1,200 psl. Ten paskelbti šimtai Vytauto laiškų ir raštų įvairiomis kalbomis, bet ten nėra nei vieno lietuviško laiško. Mes šiandien Vytautą pavadintume dukart didžiuoju, jei jis būtų palikęs nors vieną poros puslapių lietuvišką raštą ar laišką, rašytą apie 1400 metus".

J. Cicėnas

Praeita šeštadienį, lapkričio 5 d., 17 metų Sandy Roberts Dallas, Tex., mieste buvo išrinkta JAV šesiolikinių karalaite. Ji gavo \$10,000 mokslui eiti. Ji yra kalifornijietė, gyvena Milpitas miestelyje.

NEIŠLAIKYTAS SLAPTUMAS

Ateitininkų "Giedros" korporacijos skelbtojo romano konkurso laimėtojas yra žinomasis katalikiškosios krypties rašytojas Aloyzas Baronas. Atrodo, kad tai suprantamas ir logiškas laimėjimas, nes pats būdamas ateitininkas, A. Baronas galėjo geriausiai parašyti į temą romaną, kurio viena iš sąlygų pagrindinę herojė atvaizduoti kaip "stipraus charakterio lietuve moterį."

Skelbiant konkursą, taisyklėse ir sąlygose numatyta išlaikyti tokiems konkursams slaptumas — veikalai pasirašomi slapyvardžiu, o atskirame voke užklajuojama tikroji autoriaus pavardė. Sudaryta ir visiškai rimta konkurso teisėjų komisija: trys moterys (Dalia Kučėnienė, Izabelė Motekaitienė, Juozė Vaičiūnienė) ir du vyrai (Kazys Bradūnas ir Česlovas Grincevičius.) Visi žinomi rašytojai, literatai, kritikai.

Konkursas susilaukė didelio pasisekimo, nes prisijūsta net aštuoni rankraščiai. Dalis šių rankraščių. Dalis šių rankraščių "Draugo" dienrašty buvo paskelbta, o mažesnė dalis nutylėta. Mat, visada pasitaiko autorių, siekiančių išlaikyti "super slaptumą" ir nenorinčių išduoti net veikalo pavadinimo. Tai daroma tuo tikslu, kad jeigu autorius nelaimėtų rankraščių "Draugo" dienrašty buvo paskelbta, o mažesnė dalis nutylėta. Mat, visada pasitaiko sugalvoti du ar net keletą pavadinimų net ir gabiam rašytojui ne visada lengva...

Tačiau teisingumo požiūriu A. Barono rankraštis pasiekė

laimėjimą ne visa teisėtu keliu. "Chicago Tribune" dienraščio spalio 1 dienos numeryje buvo įdėtas amerikiečių žurnalisto ir literatūros kritiko Robert Cromie pasikalbėjimas su Aloyzu Baronu. Kaip žinome, A. Baronas skinasi sau kelius ir į amerikiečių literatūros laukus — Manylands knygų leidykla išleido anglų kalba "Draugo" konkurse anksčiau premijuotąjį jo romaną "Lieptai ir bedugnės" (Footbridges and Abysses). Aišku, mums visiems malonu, kad mūsų tautiečiai sugebėjo sudominti skaitančiąją amerikiečių visuomenę savo kūryba, todėl R. Cromie atsiliepimai apie autorių mūmuse tegali sukelti tik pasididžiavimą mūsų tautos sūnumi. Tačiau viena pasikalbėjimo su šiuo amerikiečių dalis meta tam tikrų abejonių ne tiek pačiam A. Baronui, kiek "Giedros" romano konkurso komisijai. Mat, A. Baronas amerikiečių kritikai šitaip pasisakė:

"I am now trying to write a book about immigrants and also a novel to be called 'Tird Woman', which is about three women — wife, mother, and Death."

Kaip žinome, giedrininkų premija paskirta kaip tik už lokio pat pavadinimo rankraštį, kurio autorium yra Aloyzas Baronas. Jury komisijos posėdis, paskyręs rankraščiui "Trečioji moteris" premiją, buvo įvykęs 1966 metų spalio 7 dieną, taigi, praėjus trims dienoms po minėto straipsnio pasirodymo amerikiečių spaudoje.

(Nokelta į 2 psl.)

J. JAŠINSKAS

SPAUDOS PABIROS

Atsiminimai ir užsimiršimai

Kiekvienas žmogus gali ką nors papasakoti iš savo gyvavimo: ir linksnų ir ūkanotų dalykų. Kiti savo gyvenime turėtus patyrimus išdėda popierėje, laikraščiai juos atspausdina; o ir atskiromis knygomis tuos atsiminimus išleidžia.

Tačiau asmeniniai atsiminimai dažnai būna prisimaišę netikrų, reliatyvių "faktų". Bet apie tai truputėlį vėliau. Pirmiausia norisi pačiam sėve paglostyti arba, kaip mano gimtajame kaime dažnai būdavo sakoma: "kasgi šuneliui uodegėlę pakels, jeigu jis pats to nepadaręs?"

1926 m. Tų metų gruodžio mėn. 17 dieną Kaune įvyko sukilimas prieš demokratinę Lietuvos vyriausybę, o Biržų gimnazijoje tais pat metais dėjosi kitoki reiškiniai: gimnazistas poetas Bernardas Brazdžionis (kartu su savo klasės bendramokslu Kaziu Aukštikalniu) išleido pirmąjį savo poezijos rinkinį — "Baltosios dienos"; to rinkinio recenziją Biržų savaitraštyje — "Biržų žinios" parašė gimnazistas — poetas Kazys Jakubėnas, pranašaudamas B. Brazdžioniui poetinę ateitį, o jo partneriui užmaršį. Tais metais, toje pačioje Biržų spaustuovėje buvo išleistas garsiojo anglų poeto Lordo Bairono kūrinys — "Šiljono kalnys". To kūrinio vertimą į lietuvių kalbą atliko gimnazistas (vardo nebeprisimenu) Snarskis. Tais pat metais mėnesiniame kultūros žurnale, leistame šiauliuose, Kultūroje aktyviai pradėjo reikštis pradendantieji poetai: Kazys Jakubėnas, Alfonsas (Kazio brolis) Jakubėnas, Snarskis (berods žvaigždulio slapyvardžiu), vienas iš keleto tuo laiku Biržuose besimokiusių Dagių vertimais iš esperanto kalbos. Va, kaip aktyvi buv kūrėjų plunksna Biržų gimnazijoje.

Čia ir "pabirininkui" kyla noras "pasikelti uodegą": tais metais Biržų žiniose pasirodė jo pirmoji korespondencija apie gimtąjį kaimą. Buvo pasirašyta Aitvariūkščio slapyvardžiu. (Matykite, 40 metų spaudos "baruose"...). Po pirmosios korespondencijos sekė jų daugiau. Vis apie kaimo gyvenimą ir jaunimo "veiklą". Už tai kartą korespondentas buvo apkultas, o gretimo kaimo jaunimo atstovai "Biržų žiniose" apšaukė jį "melagiu" už aprašymą jų rengtos gegužinės, iš kurios gautas pelnas tų pačių rengėjų, pasikvietus "pagelbininkų", buvo prauliavotas. Be korespondencijų "Biržų žiniose" buvo atspausdintas vienas kitas vertimas iš esperanto kalbos. Vertimai buvo daromi žodynėlio pagalba ir galima suprasti, kiek tikslūs jie galėjo būti. Vėliau buvo bandyta pačiam rašyti trumpus, juokingus dalykėlius, kuriuos ėmė

savintis redakcijoje dirbusi mergaitė, "Biržų žiniose" pasirašydavusi žuvytės vardeliu. Aitvariūkštis pasijuto įžeistas ir bendradarbiavimą nutraukė. Tatai padaryti nebuvo sunku, nes lygia greta rašinėta korespondencijos, tuo pačiu slapyvardžiu, Lietuvos žinioms. Ir jos būdavo rašoma žymiai dažniau. Tam rašymo dažnumui turėta tam tikras išskaičiavimas. Lietuvos žiniose bene produktiniausias korespondentas tuo laiku buvo rokiškietis Petras Kriukelis. Kuo ne kiekviename to dienraščio numeryje pasirodydavo korespondencijos iš Rokiškio ir apylinkių. Aitvariūkštis buvo užsimojęs korespondencijų gausumu susilyginti su tuo Kriukeliu ir net jį pralenkti. Nepasisekė. P. Kriukelis buvo ir apdairusnis, ir pastabesnis, ir aišku oisavaimė, gabesnis bei daugiau patyręs. Jam ir pasiliko čempiono titulas.

Po 1926 m. perversmo, nors smarkiai cenzūros žalojamas, kurį laiką Kaune išeidinėjo Socialdemokratas. Lietuvos vyriausybės oficioze Lietuva įvairiomis politinėmis ir kt. temomis gausiai straipsnius rašydavo Vygandas (Purickis). Aitvariūkštis, surezges tam tikrą skaičių paprasčiausių korespondencijų Biržų ir Lietuvos žinioms, pakilo į puikybę, galvodamas:

"Jeigu yra periodinėje spaudoje Vygandas, kodėl negali būti jam lygus Vikingas?" Tuo lygiu jį turėjo būti opozicinėje spaudoje. — Socialdemokrate. Tiesa, ten pasirodė kelios korespondencijos, rašytos Vikingo, o kartą ir vedamasis vardu — Potvynis. Deja, to vedamojo buvo atspausdinta tik pati pradžia, — dvi ar trys eilutės, o visa kita tuolaikinė "karo cenzūra" perbraukė raudonu pieštuku.

Atliekant karinę prievolę kariūnu — aspirantu imta rašinėti Kariui. Ne korespondencijos, bet ilgesni rašinėliai. Spausdindavo. Ir dar honorarą mokėdavo. Už eilėraščių rinkinio "Gyvenimo eilėraščių" recenziją, atspausdintą Kario (išeidinėdavo žurnalo formato) užpakaliniam viršelyje, honoraras buvo riebokas. To eilėraščių rinkinio autorius, būdavo kariūnu mūsų Karo mokykloje, parašė dviejų dalių "Kariūno atsiminimus". Ir, iš tiesų, proza rašyti tas vyras turėjo gabumą. Todėl jau karininku būdamas visai vertai patapo Kario redaktorium. Nuo to laiko čia rašančio rašinėliai Kariui nebebuvo tinkami. Ir iš kur galima buvo žinoti, jog poetinių gabumų neturįs asmuo atsisis redaktoriaus kėdėje ir prisimins jo nevykusius eilėraščių rinkinio recenziją ir recenzentą, pasirašiusį tikrąjį pavardę?

1927-28 m. Kaune išeidinėjo juokų laikraštis Aitvaras. Aitvariūkštis susigalvojo jo bendradarbiu pasidaryti. Prirašė visokių "juokingų" ir "graudžių" juokelių apie Biržus ir kaimus visą glėbį. Aitvaro redakcija porą ar trejetą jų įsidėjo, o redak-

cijos atsakymų skyriuje parašė: "... Kai ką dedame. Iš to, vyre, mokykis, kaip rašyti reikia". Ar būtų pasisekė išsimokyti, kaip ir ką rašyti reikia, nežinia: tą laikraštį karo cenzūra sukramtė ir prarijo...

Darbštus ir produktingas Naujienų (ir Keleivio) bendradarbis J. Vlks. (Vilkaitis) turi labai platų bagažą žinių apie lietuviškus leidinius, ypatingai periodinius,ėjusius nepriklausomos Lietuvos laikais. Ir dažna proga tų žinių pateikia šių laikraščių skaitytojams. 1965 metų gruodžio mėnesio 11 d. Naujienų Antroje dalyje nr. 793 yra įdomus jo rašinys: "Henriką Blažą prisiminus".

Taip, sakysime, apie Henriko Blažo sumanytą ir jo leistą juokų laikraštį Kuntaplį šitaip tariama:

"1928 m. H. Blažas pradėjo leisti humoro laikraštį "Vapsos" (gal Vapsvos?J). Šiam netesėjus eiti, 1933 m. ir vėl juokdarybos savaitrašį "Kuntaplį". Šis išsilaikė iki 1938". (Užsimiršimas! J.).

Pabrauktaime teigime J. Vlks. suklypo: per greit numerino tą juokdarybos leidinį.

Štai "L. Enciklopedijos XIII t. 363 puslapyje api Kuntaplį parašyta: "Kuntaplis iliustruotas savaitinis linksmos minties laikraštis, ėjęs nuo 1933 iki bolševikų okupacijos 1940 Kaune. Redaktorius - leidėjas T. Tilvytis ir H. Blažas. Pasižymėjo aktualia humoristika ir satyra. 1937 išleido K. kalendorių. 1938 Rinktinių giesmių kantičkas ir 1940 Kuntapliškąją enciklopediją". Tiek L. Enciklopedija apie Kuntaplį.

Jeigu tų žinių būtų maža įtikinti skaitytoją, jog Kuntaplis mirė ne 1938 m., kaip teigia J. Vlks., bet 1940 m. Lietuvą okupavusių bolševikų buvo pasmaugtas, kaip ir visa laisvosios Lietuvos spauda, tai "pabirininkas", lyg koks nevalyvas pagyrų puodas, gali būti liudininku, jog tais metais, kai, pasak J. Vlks., "Kuntaplis" mirė, jis — "pabirininkas" jame pradėjo bendradarbiauti. Ir tuo retkartiniu bendradarbiu pasiliko iki tikrųjų "Kuntaplio" "pakasynų", po savo "aktualijomis" pasirašinėdamas Aš.

Iš apskrities mjesto rašomas "aktualijas" Kuntaplis dėdavo ne visas. Dėl to nebuvo jaudinamasi: juk redakcija turi teisę nuspręsti, kokią medžiagą savo laikraščiui naudoti, kokią dėti į krepšį. Tik tų, į "krepšį" patekusių "aktualijų" likimas paaiškėjo priešmirtiniam Kuntaplio numeryje: ten, paskutinis ar prieš paskutinis puslapis buvo užpildytas aktualijomis iš įvairių vietovių rašytomis nepriklausomos Lietuvos metu. Tas puslapis buvo perbrauktas išties raudonu kryžium. Atseit, tos aktualijos tautininkų valdymo metu cenzūros nebuvo prafeistos. Kuntaplis, pasidžiaugęs tariama laisve, buvo nužudytas 1940 metų vasarą. Tą atliko Lietuvos okupantų pakalikai. O jo, Kuntaplio vietoje buvo įsteigtas ir visą

pirmosios bolševikų okupacijos metų (1940 - 1941 m. birželio 23 d.) ėjęs humoro ir satyros laikraštis — "Šluota". To laikraščio redaktoriais buvo pakilti Kuntaplio buvę redaktoriai ir leidėjai: Teofilis Tilvytis ir Henrikas Blažas.

Ir su tuo šluotos pasirodymu "pabirininko", kaip Kuntaplio bendradarbio, istorija tik prasideda.

Šluota, humoro ir menamai satyros laikraštis, leistas pir-

(Nukelta į 3 psi.)

NEIŠLAIKYTAS ...

(Atkelta iš 1 psi.)

Čia neketinama nuvertinti giedrininkų laureato sugebėjimų rašyti, bet atkreipti dėmesį, kaip vadinamieji "slaptieji" konkursai yra pravedami. Žinant, kad K. Bradūnas (ši kartą vienas iš romano konkurso jury komisijos narių) ir A. Baronas (konkurso dalyvis ir laimėtojas) abu dirba kaip redaktoriai "Draugo" dienrašty (Bradūnas dar ir kultūrinio — literatūrinio priedo redaktorius), yra visiškai aišku, kad sekas amerikiečių spaudą redaktoriaus negalėjo neatkreipti dėmesio, jog atsiųstųjų konkursui rankraščių tarpe yra ir anglų spaudai tokiu pat pavadinimu paminėtas A. Barono veikalas. Todėl kaip tik šioji aplinkybė A. Barono veikalą automatiškai išjungia iš slaptumo lygmens. Rankraštį "Trečioji moteris" jury komisija turėjo nedelsdama iš konkurse dalyvaujančių rankraščių išjungti. Noromis ar nenoromis anglų spaudoje apie savo rankraštį pasisakęs A. Baronas taip pat turėjo turėti kilnumo ir pilietinės drąsos atsisakyti dalyvauti konkurse, atsiimdamas rankraštį arba pareiškdamas komisijai, jog jo rankraščio pavadinimas yra patekęs į spaudą. Tuo būdu, jury komisija privalėjo spręsti laimėjimo klausimą iš likusių septynių atsiųstųjų veikalų. Tačiau visi šie žmonės į tai neatkreipė dėmesio, neapsvarstydami tatau iš teisinės pusės, ir tuo šališku nuosprendžiu nuskrėsdami visus kitus konkurse dalyvavusius autorius. Gali būti, kad A. Barono veikalas tikrai vertas premijos, bet šitokiu būdu skirti premijas visiškai neleistina, nes slaptuose konkursuose pirmoje eilėje privalo būti išlaikomas slaptumas ir bešališkumas. Kitokiu atveju autoriams net nėra reikalo slėptis už slapyvardžių!

Atrodo, kad ir seniau įvykę konkursai ne visada išlaikydavo slaptumo pobūdį, nes gal dažnai "draugiškai" būdavo premijuojami kolegų autorių kūriniai. Tikimės, kad konkursus skelbiančios institucijos ateityje atkreips dėmesį labiau ir į teisingą konkurso pravedimo pusę. Šiuo atveju ar ne pravartu būtų į jury komisijas įtraukti ir teisų žinovą?

S.R.

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

mosios bolševikų okupacijos metu, buvo visai konkrečioms okupantų tikslams vykdyti skirtas laikraštis. Jame, be vieno kito nekalto pobūdžio humanistinio dalykėlio, būdavo spausdinami, tarsi pašaipos pavidale, buvusių nepriklausomos Lietuvos žymesniųjų inteligentų ir šiaip praprususių žmonių dergimai, iškonevėkimai. Į tą „liaudies priešų“, kaip tada ir dabar Lietuvoje sakoma, skaičių pateko daugelis asmenų.

Tame neva juokų laikraštyje apdėgti asmenys, įvardyti vardais ir pavardėmis, būdavo slapstosios policijos taikiniai: tokie pirmoje eilėje buvo areštuojami, tardomi, kalinami, persekiojami. Tuo atžvilgiu tas humoro laikraštis šluota buvo ne kas kitas, kaip, visai nekaltų ir asmeninio keršto sumetimais iškūstų žmonių persekiotojas, skundėjas, Lietuvos okupantams pataikautojas. Šluotoje visai melagingai „išgarbinti“ asmenys visai stengdavosi nepagrįstai įjems primestų ir rašiusiųjų išgalvotų kaltinimų išvengti — atilaisyti, bet tik retai kam pasisekdavo išsiteisinti. Ir kaipgi išsiteisinti — pasiaiškinti, jeigu tuos „kaltintus“ rašydavo komunistų partijos nariai arba tos partijos simpatikai? Juk tada buvo jų galia ir valia. O jų „zygdarbių“ vykdytojais netrukus prisistatydavo slapstosios policijos — NKVD — tarnautojai.

Ir taip, 1940 metų rudens viename „Šluotos“ numeryje, tarp kitų kaltinamųjų, randame, maždaug tokią lianiją: „Jau daugelis liaudies priešų buvo numaskuota ir gavo užpelnytą atlyginimą, bet žinomas Tauragės šaulių vadukas (paduota vardas ir pavardė) dar ir dabar išdidžiai tebevaikščioja po mūsų miestą. Tas vadukas, kuris suruoštame „lietuvių inteligento“ teisme, vieton kaltinęs ir pasmerkęs lebaujančią ponstavą, kaltino ir šmeižė garbingąją raudonąją armiją, laisvas tebevaikšto Tauragės gatvėmis. Laikas būtų tokį gaivalą iššluoti iš to miesto ir iš Lietuvos“. Po tuo kaltinimu pasirašė Tauragės šaulių namų kino salės laikytojas — nuomininkas J. Remeikis. Asmuo, turėjęs Lietuvoje cirko trupę vardu „Aušra“, bet subankrutijęs. Kodėl toks iš piršto išlaužtas kaltinimas? (Tame, 1939 m. buvusiam „inteligento teisme“ „pabrėrininkas“ buvo „prokurora“ ir lietuviškąją inteligentią smarkiai kaltino visais jo supratimu daromais nusikaltimais. Ir nė vienu žodžiu nebuvo užsiminta tada dar Lietuvoje nebuvusi raudonoji armija). Kodėl toks šmeižtas? 1938 metais T-gės šaulių rinktinė paskelbė išnuomojanti šaulių namų kino salę. Tos salės nuomotoju pasiūlė tūlas Jonas Remeikis, gyvenęs Pa-

nevėzyje. T-gės rinktinės vadovas pulk. Bužėnas, pasišaukęs pas save šaulių kuopos vadą pavedė jam surinkti žinias apie pasisiūliusį. Supuolimas: Panevėžio šaulių dalinio vadovas ats. leit. L. kartu buvo tarnavęs kariuomenėje su „pabrėrininku“. Jam ir buvo parašytas prašymas surinkti žinias (geriau būtų buvę pavesiti tą pareigą atlikti vietinei policijai) apie p. J. Remeikį. Panevėžio šaulių dalinio vado surinktos žinios apie suinteresuotą asmenį, buvo labai neigiamos: kombinatorius, sukta, nepatikimas verteiva. Nieko nepridedant ir nieko neatimant gautosios žinios buvo perduotos šaulių rinktinės vadui. Ir, vis tikslai, tam asmeniui toji salė buvo išnuomota. Net ir tas neigiamas apie jį gautas iš Panevėžio žinias tam asmeniui papasakojo jo pažįstamas, dirbęs T-gės komendantūroje raštininku J. Jo dėka, greičiausia, J. Remeikiui, komunistų patikėtiniui, o gal ir partijos nariui, buvo išnuomota toji salė. O juo tapęs jis buvo priimtas į šaulių eiles ir jose aktyviai reikišė. 1940 m. bolševikams nacionalizavus Lietuvoje privačią nuosavybę J. Remeikis buvo paskirtas Tauragėje būvusių įmonių valdytoju, o kumunistams sudarinėjant ištreminųjų iš Lietuvos gyventojų sąrašus, buvo veiklus tų surašinėjimų dalyvis.

Po šluotoje pasirodžiusios korespondencijos, buvusiam Kuntaplio bendradarbiui „AS“ skambina jo viršininkas:

— Skaitėi apie save šluotoje?

— Taip, skaičiau...

— Supratai?

— Supratau... Bet ten grynų gryniausias melas!

— Nesvarbu. Jeigu ten melas — atsauk jį. Kitaip teks atsiseikinti su tarnyba.

Užėjus į šluotos redakciją, joje randamas tik vienas vyras. Pusamžis, vudutinio augumo, akinuotas. Atrodo, tylaus, ramaus būdo. Prisistatoma, susipažįstama: tai Henrikas Blazas.

— O, tai jūs tas „AS“. Atsimenu, — taria perskaitęs jam paduotą atitaisymo „peticiją“. — Tikiu jums, bet aš nieko negaliu pasakyti. Redaktoriaus nėra. Užėikite rytoj.

Sekancią dieną du vyrai šluotos redakcijoje: vakarykštis ir antras — aukštesnis, truputėlį palinkęs ir, atrodo vyresnis už H. Blazą.

— Tai čia tas vyras, apie kurį sakiau vakar ir jo raštą perdaviau.

Paduoda ranką, tardamas: „Teofilis Tilvytis. Atsimenu, atsimenu: Kuntapluii talkino. Jūsų atitaisymą dėsimė, tik šitas perilgas. Sutrupinkite ir užneškite rytoj...“

Ir Tilvytis pažadą ištesėjo. Jis, gavosi išpūdis, ir buvo tikrasis šluotos redaktorius, o H. Blazas — tik jo talkininkas, kuris be Tilvyčio pritarimo ar leidimo nieko savavališkai darė negalėjo.

Taip Kuntaplis, nors tada jau okupanto numarintas, nuėmė buvusiam savo bendradarbiui „AS“ šluotoje atspausdintą „liaudies priešų“ etiketę, tuo pačiu išgelbėdamas nuonetekimo darbo ir tikro bilietai į NKVD rankas, o iš ten į kalėjimą arba į Sibirą...

1949 m. atvykus į Ameriką ir pradėjus šiek tiek bendradarbiauti spaudoje, turėta linksmesnių patyrimų.

Kai tais laikais vadinamieji „dipukai“ iš pokarinės Vokietijos pradėjo keldintis į šį kraštą, visiems buvo žinomi tų naujų atvykėlių pastovūs arba laikini adresai, nes atvykstančiųjų sąrašus skelbdavo lietuviški laikraščiai. Ir beveik visi tie laikraščiai prisistatydavo tiems naujiems atvykėliams. Kad susipažinti, o čia šiaip taip įsikurus pastoviau, užsiprenumeruoti. Tik vienos Naujienos, kaž kodėl, buvo tada labai kuklios ir tiems atvykėliams nesirodydavo.

Dar Vokietijoje gyvendamas buvau „suostęs“, jog Amerikoje, Čikagoje, išeidinėja du lietuviški dienraščiai: Draugas ir Naujienos. Pirmojo adresą lengvai buvo galima išsirašyti iš jo paties, nes pas naują atvykėlį jis paštu atkeliaudavo pats. Tuo tarpu Naujienų adresą atsiuntė Čikagoje pastoviam laikui „nutūpęs“ Vokietijos stovyklinių laikų prietelius, spaudos darbininkas ir dabar „Lietuvos kariuomenės istorijos“ rašytojas plk. K. Ališauskas. Ačiū jam!

Gyvenant Vokietijoje stovyklose laiko nestokodavo. Ir jei norėjai, galėjai atsidėti nuolatiniam spaudos darbui. Taip ir buvo daroma: dažnai pasirodydavo rašinėliai įvairiomis temomis tuokart Memmingene Vasaičio leistoje, o Stepo Vykinto redaguotojo „Mintyje“.

Iš to „išibėgėjimo“ nebuvo liautasi rašyti ir į šį kraštą atvykus. Kartais tikrąją pavardę, kartais (dažniau) slapyvardžiu pasirašius siuntinėta rašinėliai vienam lietuviškam laikraščiui Čikagoje. Juos spausdindavo, redaktorius savo atvirlaiškiuose padėkodavo, pagirdavo ir prašydavo nepamiršti.

Gavus Naujienų adresą ir į jas buvo bandyta išbriauti. Jos nesipriešino: ką nusiūsdavai — įdėdavo. Ir vėl, kartais tikrąją, kartais išgalvota pavardę pasirašius. Taip toji romantika ramiai vyko kurį lai-

ką. Bet vieną dieną iš pirmojo laikraščio redaktoriaus atvirlaiškis, kuriame mandagiai tarta: „Kodėl pasirašote slapyvardžiu? Tikrąją pavardę geriau“, o lygia greta atėjusiame to redaktoriaus laikraštyje rašinėlis, buvęs pasirašytas slapyvardžiu, atspausdintas tikro vardo ir pavardės inicialais. Be autoriaus atsiklausimo ir jo sutikimo. Tai buvo dar kruvinojo Stalino valdymo laikais. O to valdono rankose ir mūsų gimtasis kraštas, kur pažįstami, prieteliai, giminės, namiškiai pasilikę. Ir, štai, jų visų, ten pasilikusių, kaip ir namiškis, atsibaladojęs į Ameriką, viešai „šmeižia“ plačiąją ir „broliškąją“ tėvynę. Argi nebuvo tada taip, jog ten pasilikusieji buvo kaltinami už tuos prakeiktuosius pabėgėlius ir jų veiksmus? Taip, maž daug, buvo paaiškinta redaktoriui ir liautasi rašinėti.

(Tęsinys 4-me psl.)

Švęskim šias Kalėdas Argentinoje

Grūbdžio 21 dieną iš Miami į Buenos Aires sprausminiu lėktuvu išskrenda didelė lietuvių ekskursija. Kelionė į Argentina ir atgal į Miami kainuos \$395.00. Kelionė sprausminiu iš Chicago į Buenos Aires ir atgal tekainuos tik \$500.00. Tiketas galios 90 dienų. Jeigu kas norės Brazilijoje aplankyti Rio de Žaneiro, tai turės pridėti dar \$70.00.

Sausio 25 dieną kita lietuvių ekskursija iš Miami išskrenda į Buenos Aires jaunimo kongresą. Kelionė Miami — Buenos Aires ir atgal kainuos tik \$395.00. Keleiviai galės su grupe grįžti į JAV arba pasilikti pas savo pažįstamus bei gimines. Tiketas galioja 90 dienų.

Kalėdoms visos vietos lėktuvuose būna užimtos, užtat iš anksto reikia užsiregistruoti, kad vieta lėktuve būtų užtikrinta ir galėtumėte pasinaudoti šiomis nupigintomis kelionėmis. Reikia be atidėliojimo pranešti vardą, pavardę ir susižinoti su šia įstaiga.

Vizai gauti ir dokumentams paruošti reikalingas laikas, todėl registruokitės galimai anksčiau, kad vėliau kelionė nesutrukdytų.

Walter Rask-Rasčiauskas

BEALE - RASK TRAVEL SERVICE

Room 2008 - 67 E. Madison St.
Chicago, Ill. 60603
Tel. FI 6-2368

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiogų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

ALFONSAS NAKAS

"Gulbės Giesmės" spektaklis Detroite

"Aukuro" viešnage, kurios ilgai nepamiršime

Hamiltono Lietuvių Dramos Teatro "Aukuro" vardą buvome daugelį kartų girdėję. Daugiausia tekdavo skaityti jų, kanadiškių, spaudoje. Manėme, kad tai daugiau lokalinio pobūdžio vaidintųjų grupė, savųjų žurnalistų raštais pagirama. Įtarimą jų pajėgumu kėlė jau vien faktas, kad jie niekada į Detroitą neatvažiuodavo, nors detroitiskiai dažnokai ten pasivaidina.

Pagaliam jie atvažiavo. Atvažiavo, galima sakyti, paskutiniu momentu, kai scenos veiklų pasižiūrėti besusirenka tik pusė salės. Laimingu atveju, "Aukurą" scenoje pamatyti susirinko daugiau, negu įprasta — kažkur netoli pustrečio šimto žmonių. O tatai, tikriausiai, dėl dviejų priežasčių: kad hamiltoniečiai čia pirmą kartą; ir kad premijuota, gerai išgarsinta dr. Jono Griniaus drama čia irgi dar nebuvo vaidinta.

Veikalas

Bet tebūna leista pradėti nuosekliai. LB Detroito apylinkės valdybos pakviestas, "Aukuras" davė "Gulbės giesmės" spektaklį spalio 29 d. vakare Lietuvių namuose.

Veikalo savo rankose nesuturėjęs, tad apie jį galiu kalbėti tik tiek, kiek pajėgiau susipažinti jo vaidinimą sekdamas ir iš veikalo premjeros Hamiltone proga (š. m. kovo 19 d.) išleisto iliustruoto reprezentacinio leidinio apie 16-kos metų "Aukurą". Tame leidinyje pats autorius dr. J. Grinius (toliau autorių trumpiniu į J. G.) rašo, kad "Gulbės giesmės" dramą pradžioje parašęs proza ir ji buvusi išspausdinta 1919 - 1950 metų Aiduose Vokietijoje. Manydamos, kad "dramai suglaudinti ir keliamoms problemoms išryškinti geriau tiko eiliuotoji forma", J. G. ją perkūrė, palikdamas veikėjus ir jų psichinius bruožus kaip buvus. Tenka pastebėti, kad sueilinota balfosiomis eilėmis, prisilaikant ritmo, bet be rimų.

Jei neklystu, veikalas originale yra šešių veiksmų, bet "Aukuro" režisierė jį sutrumpinusi, palikdama 5 veiksmus ir epilogą. Ar vaidintų veiksmų vidury kas nors trumpinta — sužinoti nepavyko.

Trumpai: veikale vaizduojama dviejų didelių žmonių didelė meilė, užnuodyta negailingos politikos, pasibaigusi paslaptimi apgaubta tragedija.

Iš visko matyti, kad J. G. bandė laikytis istorinių faktų, įjungdamas istorijon patekusius asmenis. Ypatingai išryškino Barborą Radvilaitę — Goštantię, vėliau Lenkijos - Lietuvos karalienę, jos "saulutę" Žygimantą Augustą, ir karalienę Boną.

Apie Barborą Radvilaitę gerokai prirašyta LE antrajame tome ir dar taip neseniai Naujienose skaitėme dr. Martyno Anyso ilgesnę studiją. Ten, kaip kartas, buvo liečiami ir Žygimantas ir Bona. Nepamenu, ar paskutinis Gediminaitis istoriko veikale toks plepus, toks romantiškas, svajotojas, idealistas, kaip išėjęs iš po J. G. plunksnos? Ir ar tikrai karalienė Bona tokiu patvirkusiu nuodingu liežuviu Barborą plakdavo? Jeigu tokie charakterių bruožai visai ir neatitiktų istorinei tiesai, tai vistiek nelaikytina literato nuodėme. Dramos bežiūrint, kyla visa eilė klausimų apie pagrindinius veikėjus, ir, netenka abejoti, daugelis žiūrovų susidomės 16-jo amžiaus Lenkijos-Lietuvos istorija, o gal ir visa Lietuvos istorija apskritai. Tad vien jau dėl to drama yra labai teigiamai vertintina.

Trys didieji

Veikėjų į sceną paleidžiama dvidešimt: be trijų minėtų, dar trys Radvilos, du lenkų vyskupai, Barbaros pusseserė, tarnaitė, keletas lenkų didikų, čigonė-burtininkė, pora Lietuvos bajorų, pora palydovių, ir trečioji Žygimanto žmona.

Ilgai Detroitas nepamirš tų trijų pagrindinių "Gulbės giesmės" veikėjų, kuriuos pažymėtinai pavadina *trimis didžiais*. Apie kiekvieną jų atskirai verta plačiau pakalbėti.

Barboros Radvilaitės vaidmenį atliko A. Žilvytienė. Tai natūraliai lietuviškai gražaus, šviesaus veido jauna moteris, kurią gražinti grimuotojui neberekėjo. Matėme scenoje ramią, kultivuotą, švelnią aristokratę kiekvienoje situacijoje. Be ypatingo reikalo ji nergažė rankų, nedangstė akių ir nekėlė balso. O persivaidinti jos rolėje pavoju buvo tiek ir tiek visuose veiksmuose. Pačioje pirmojo veiksmo pradžioje žiūrovas išvydo tikrą Barborą Radvilaitę, kuri jį užbūrė lygiai, kaip užbūrė Žygimantą Augustą. Eiliuota forma tikrai tiko jos balsui. Jeigu ir buvo šiek tiek dirbtinumo antrame veiksmo scenose su čigone, tai tik kelios netikros akimirkos. Geriausiai A. Žilvytienė suvaidino pektąjį veiksmą — tragediją ir triumfą. Niekas negalėjo netikėti, kad tai ne karalienė, išsikovojusį pripažinimo ir garbės. Ir niekas negalėjo netikėti, kad ji gyvena paskutines valandas, kad štai, numirs čia pat, scenoje, po kurio reikšmingo sakinio. Gerokai nustebome, premjeros leidiny-progamoje išvydę kitos Barboros pavardę ir veidą — L. Verbickaitės. Nejaugi A. Žilvytienė tik pakaitalas? Nejaugi pirmoji dar geriau šitai rolei tiko? Jeigu taip, tai Hamiltonas yra nuostabus miestas, kuriame randamos net dvi Bar-

boros Radvilaitės vaidmeniui tinkamos moterys!

Nežinau, kuris — Žygimantas Augustas, ar Barbora — laimėtų publikos simpatijų pirmą vietą, jeigu būtų leista balsuoti? Gal priklausytų nuoto, kurios lyties žiūrovų salėje būtų daugiau. A. Stasevičius, Žygimantą suvaidinęs, pasakysiu, galėtų drąsiai važiuoti į Stratfordą pavaidinti. Jei kas iš mano šios pastabos juoktųsi — pasijuoktų iš savęs. Pereitą vasarą matėme ten šekspyro "Henriką VI", vaidino Brian Petchey. Jo ir A. Stasevičiaus sukurti charakteriai buvo nepaprastai panašūs, nors jų fizinė išvaizda ir gerokai skirtinga (tarp kitko, Petchey buvo švariai skustas, o Stasevičius gavo karališką barzdą). Abu turėjo savy kažką bendrai melancholiško, humaniško, švelnaus. Tik A. Stasevičius-Žygimantas Augustas buvo daugiau subrendęs, daugiau sofistiktuotas, ironiškas, vietomis sarkastiškas (nutraukdamas lenkų ponų maldą), kai tuo tarpu Petchey — Henrikas VI buvo naivaus geraširdiškumo išikūnijimas. Tačiau, sakau, abu jie buvo gana panašūs ir su tuo sutiks visi, kas abi šias dramas matė. Gal, pasakytų kas, režisierė ar aktorius "Henriką VI" kopijavo? Na, tepabando kopijuoti Stratfordo pastatymus kas tik nori — pažiūrėsime, kas išeitų. Trumpai: A. Stasevičiaus asmeny "Aukuras" turi nepaprastai puikų aktorių.

Bona... Lietuvių Enciklopedijoje jai labai daug vietos paskirta, tik niekur nepamiršta, kokiū būdu ji Barborą Radvilaitę šantažavo (įtarta ten-nužudymu). J. G. Bona suteikė nuodingiausios gyvatės liežuvį. Elena Dauguvietytė — Kudabienė "Aukuro" kurstytoja nuo pirmos kibirsties įžiebimo ir nuolatinė režisierė, apsiėmė tą liežuvį pamėgdžioti. Ir matėme, ir girdėjome Boną, kurią publika troško nulinciuoti... Pirmą kartą ji pasirodė trečiame veiksmo, senato posėdžių salėje Petrakove. Veiksmas žadėjo būti pats neįdomiausias, taip maždaug kaip mūsų eilinis Balfo ar Bendruomenės posėdis. Kai įsiriti ji, tartum ugnies kamuolys, kai pradėjo plūsti ten nesančią Barborą ir soste sėdintį sūnų Žygimantą, tai pastiro ir vyskupai, ir ponai ir publika. Nuo čia mes pradėjome stebėti Radvilų reakciją, margaspalvių lenkų vaivadų bei seimo atstovų laikyseną, ir įtemptai laukeme, kaip kaarlius pasielgs. Išsiplūdusi, tiesiog necenzūriškai išsirikusi, kaip ugnies kamuoliu atsiriti, taip ugnies kamuoliu sceną apleido. Tik jau dabar niekas nebesiruošė miegoti, o ėmė sekti kiekvieno kal-

bėtojo žodžius. Bonos dėka į tuometinę Lenkijos — Lietuvos politiką įsitrauke ir publika. Kai reikėjo kažkur Radviloms paramos, tai spontaniškais plojimais jiems publika ir padėjo (faktas!). Patį neįdomiausį veiksmą E. Dauguvietytė — Bona padarė pačiu įdomiausiu. Ir tolesniuose veiksmuose, Bonos atėjimas vis buvo lygiai nemalonus Barborai, Žygimantui ir... publikai. E. Dauguvietytė seniai ją mačiusiems parodė, kad vaidinti nuo Kauno laikų ji dar nepamiršo ir priminė, koks turi būti tikras aktorius scenoje.

Kiti aktoriai

Visa eilė kitų ryškių ir nerškių veidų tai tik antraeiliai. (Nukelta į 5 psl.)

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 3 psl.)

Po to kuriam laikui praslinkus, vieno labai žymaus tos srovės, kuria plaukia minėtas laikraštis Čikagoje, darbuotojo ir spaudos bendradarbio žmona, sutikusi taria:

"Mes kartais prisimename su vyru, jog jūs rašydavote laikraščiu, o dabar jūsų rašinių nebesimato ten. Kodėl nutylote? Taip miela skaityti pažistamo pasisakymus. Parašykite. Laukiame..."

Gražios ir simpatiškos ponios žodžiai širdį suminkštino. Atsirado rašinėlis visai nekalto pobūdžio: apie Bostono Lietuvių Dramos Samburį. Iš Bostono į Čikagą kelias tolimas, todėl visi nesirūpinta, jog rašinėlis ilgesnį laiką nepasirodo. Ir ne jokios žinėlės iš pono redaktoriaus, kuris anksčiau beveik už kiekvieną padėkodavo. Ir toliau kapinių tyla. Išaiškinti tos tylos priežastį, siunčiamas laiškuotis, kuriame prašoma rašinėli grąžinti ir tam grąžinimui pridemas pašto ženklas. Ir visa, kaip giliausiom sietuvon: nū rašinėlio, nū pašto ženklo. Ir už tai kaltinu Naujienas: nebūčiau pradėjęs joms rašinėti, — turėčiau glėbį padėkos atvirlaiškių, garbingo laikraščio bendradarbio garbę ir mano... pašto ženklą. Cha-a!

CHRISTMAS HAMS!

Genuine Virginia Country Cured Hams. Shipped direct from "The Olde Dominion". Three centuries of know how assure you of serving the finest Christmas Dinner of your life. Great gift idea too. Va. Country cured 10 lbs. 14.50 prepaid. Smithfield Cured 10 lbs. 16.95. Send check or M.O. to: Mrs. C. B. Beach, 315 Darby Ave., Hampton, Virginia. Guaranteed delivery date: Dec. 15th. Dept. L.

NEWLY REMODELED — CLARK'S HOT DOG & HAMBURGER HOUSE — FUTURING

- Lazar's Kosher Hot Dog & French Fries
- HAMBURGERS
  - CHEESBURGERS
  - MALTS
  - CUSTARD
  - BEEF SANDVICHES
  - STEAKS
  - ICE CREAM CONES
- WE SPECIALIZE IN CARRY-OUTS
4106 WEST 63RD STREET

“GULBĖS GIESMĖ” ...

(Atkelta iš 4-to psl.)

Sekdamas programos lapelį, apie kiekvieną jų pabandysiu irgi jo keletą žodžių pasakyti.

Mykalojų Radvilą Juodąjį R. Kontenis suvaidino labai gerai ir drąsiai. Visur matėme savimi pasitikintį didiką, aršų Lietuvos reikalų gynėją ir kartu švelnų, truputį įsimylėjusį Barbaros pusbrolių, galantišką riterį. Jokios ryškesnės jo klaidos scenoje nepastebėjau.

Mykalojus Radvila Rudasis — K. Bungarda pirmame veiksmė nesijautė labai saugiai, bet vėliau, kaip ir jo “pusbroliis” R. Kontenis, vaidino labai imponuojančiai. Jis, tiesa, neatrodė tokiu moteris užburiančiu grakštuoliu, kaip Kontenis, neatrodė, išvis, nė aristokratišku. Bet tai, reikia manyti, režisiorės patvarkymas. Ir, pasakysiu, labai gerai, kad taip, kad nebuvo panašumo. Viena svarbi smulkmena trečiame veiksmė K. Bungardą galėjo gerokai sukompromituoti. Tai kardo j makštis gražinimas... Jeigu dar kitos penkios sekundės—publika būtų prapliupusi juoku. Išvis, atrodė kardas perlankstus, nevykęs, sunkiai j makštis įkišamas.

K. Meškauskienėi Barbaros Radvilienės rolė kažin ar buvo idealiausia? Negali sakyti, kad ji blogai vaidintų, bet nesinorėjo tikėti, kad tai būsimosios karalienės motina, ir tiek.

D. Latauskaitė Dianos Kęsgailaitės rolėje jautėsi visai neblogai. Tai labai jauna grakšti mergelė ir jau labai stipriu kanadietišku — amerikonišku akcentu kalbanti.

Barboros tarnaitė Marcelę Butautienę suvaidino A. Radzevičienė. Suvaidino gerai ir šitai rolei visiškai tiko. Tik... ak, ir vėl akcentas. Man regis, kad jos akcentas truputį bajoriškas, kaip jį mes šiame šimtmečiuje suprantame.

Kotrynos Habsburgaitės rolė D. Prunskytėi buvo tinkama. Ta natūrali ar dażyta šviesiaplaukė turi tikrai habsburgišką išvaizdą. Vaidinti epilogė jai daug nereikėjo ir jos vaidyba buvo pakankamai gera.

Arkivyskupo Dziergovskio rolėje buvo A. Ulbinas, o vyskupo Macijevskio vaidmenį atliko V. Panavas. Jiems teko gerokai pasiginčyti trečiame veiksmė. Kadangi sėdėjau pačioje salės kairėje, “lenkų” pusėje, tai sėdinčio A. Ulbino vaidybos negalėjau stebėti. Gerai mačiau sėdintį V. Panavą. Jis labai gerai vaidino ne tik kaip šventas, teigiamas dvasiškis-ramaus tono, įtikinančiu balsu, bet ir jo gestai bei mimika, kalbant kitiems, dar labiau ryškino jo vaidybinius sugebėjimus. Daugiau buvo progos A. Ulbino vaidybą sekėti ketvirtame veiksmė. Be jokios abejonės, jis savo rolę irgi puikiai atliko.

Čigonę burtininkę Zėridą

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, NOVEMBER 12, 1966

suvaidino D. Kudabaitė. Šiaip vaidino ji gana gerai, išskyrus vietomis labai tylų balsą. Gale salės sėdėjusieji po antro veiksmo masiškai skundėsi čigonės žodžių negirdėję.

Seimo posėdyje lenkų pusėje sėdėjo: hetmonas Tarnovskis (V. Kalmantavičius), Krokuvos vaivada Kmita (A. Enskaitis), seimo atstovas Boratinskis (A. Laugalys) ir Sandomiros vaivada Trenčinskis (J. Petraitis). Visi, išskyrus vieną, jie buvo gerai grįmuoti ir, tai pavieniai, tai kartu kėlė didelį triukšmą prieš Barbaros karūnavimą. Visi buvo savo vietoje. Tik Kmita, Krokuvos vaivada, buvo toks jaunas, toks žalias, kad jokių būdu netikėjai jį vaivada esant. Vienplaukinis, be peruko, be barzdos, ūsų, be sendinančių grimo bruozų, veltui jis bandė įrodyti vyriškumą gestais bei žodžiais.

Senato maršalas (A. Kaušpėda), kai karaliui atraportavęs atsistojo šalia sosto ir tvarkė kalbančiuosius seimo atstovus bei didikus, buvo nepaaišnomas. Bet kol karalių sveikindamas stovėjo scenos centre ir jautė j nugarą smingančius publikos žvilgsnius, dešinė jo ranka taip nesuvaldomai firtėjo, jog manėme tą ilgąją lazda—galios ženklą—iškrisiant...

Apie statistus nieko blogo negaliu pasakyti. Visi keturi roles atliko publikai nemanant, jog jie nereikalingi. O tai jau labai gerai. Palydovę I vaidino R. Volungytė, Palydovę II — D. Jonikaitė, Bajorą I-A. Mingėla ir Bajorą II-A. Palčiauskas.

Premijų verti kostiumai

Grimas (S. Ilgūno), su mažomis išimtimis, buvo labai geras. Toks geras, kad žiūrovui tikrai padėjo nuklysti 400 su viršum metų į praeitį. Tik, kaip jau minėjau, reikėjo kitaip grįmuoti Krokuvos vaivada, na, ir gal dar buvo galima šiek tiek daugiau ligos žymių pridėti Barbaros veidui penktame veiksmė, nors čia reikalas gal ir ginčytinas.

Dailininko A. Trumpicko dekoracijos ir A. Volungienės butaforija turėjo viską, ko ano meto diduomenei bei jos tarnams buvo reikalinga. Jeigu seimo posėdžių salė atrodė

kiek ankštoka, tai čia ne dailininko kaltė, o Lietuvių namų scenos. Visiškai pateisinama scenoje, paprašius atidaryti langą, praskleisti tik vualį, kad langas skaitytųsi atidarytu. Tik kažin ar pateisinamos rudenio spalvos už lango, kai veikėjai džiaugiasi pavasariu? Tam tikslui reikėjo gal poros žalių ar baltai žydrinčių medžių.

Girdėjau gandą, kad “Gulbės giesmės” pastatymui “Aukuras” ruošėsis dvejis metus. Nesistebiu, nes kelios rolės yra labai ilgos, o ir susirepetuoti dvidešimčiai aktorių, ne iš to duoną valgančių, yra ne juokai. Bet ne vien tai turėjo begales laiko pareikalauti. Kostiumai, — 16-jo šimtmečio apranga — štai kas turėjo “Aukurą” mėnesiais gaišinti. O rūbai pasigaminti tikrai karališki, su dideliu skoniu, su didele išmone. Jų gausa tokia, kad kiekvienas aktorius skirtingame veiksmė vis skirtingai buvo pasirėdęs. Pagrindiniai vaidilos kaikiuriuose veiksmuose dar spėjo naujus drabužius užsidėti tarp atskirų scenų! Joks lietuviškas kolektyvas čia tiek kostiumų nėra pademonstravęs. Neabejojame, kad šitaip vykusiai apsikostiumavus ir dar tinkamą grimą užsidėjus, aktoriam scenoje buvo daug drąsiau, tikriau, vaidinti jiems geriau sekėsi. O kur ir pasitaike kokie vaidybiniškai nesklaidumai, tai publika buvo daug atlaidesnė, nebesusigaudama, kaip iš tikrųjų 16-jo šimtmečio žmogus turi ten elgtis... Hamiltone “Aukuras” įrodė seną tiesą, kad Kleider machen Leute. Kostiumų kūrėja progamoje įrašyta A. Matulienė. Gaila, kad nepasirodė jį Detroito publikai ir negalėjome jai ovacijų sukelti. Verta, kad atitinkamos organizacijos j “Gulbės giesmės” kostiumus atkreiptų dėmesį ir autorei suteiktų premiją.

Post scriptum

Norėčiau dar padaryti priekaištą dėl programos sąsiuvinio ir lapelio. Prie įėjimo buvo po 75 centus pardavinėjamas didelio formato, kreidinio popieriaus 24 puslapių sąsiuvinis, su viršelyje užrašu “Aukuras”, išleistas š. m. kovo 19 d. “Gulbės giesmės” premje-

ros proga. Jame puslapio su trupučiu E. Dauguvietytės straipsnis, mažiau kaip puslapis K. Barono straipsnio, vienas puslapis penkių organizacijų sveikinimų ir vienas puslapis J. Griniaus pasisakymo apie savo dramą. Po to šeši puslapiai veikėjų nuotraukomis iliustruotos programos, kurios gale dargi išvardyti 1950-1966 metais “Aukuro” pastatyti 17 veikalų. Seka 13 puslapių nuotraukų ir paskutinis puslapis skirtas 1950-1966 m. “Aukuro” dalyvių pavardėms. Jeigu po pirmosiomis 15 nuotraukų dar padėtos žmonių pavardės bei paminėtos atliekamos rolės, tai sekančios

(Nukelta į 7 psl.)

SPECIALIAI Į LIETUVĄ

GRAZIOS KALĖDINĖS DOVANOS

NAUJAUSIAI! TIK UŽ \$5,00 mes galim pristatyti 1 bonką GERIAUSIOS VODKOS ar COGNAC (1 pint) gavėjui su bet kokiu užsakymu ar siuntiniu.

ITALIŠKI NAILONINIAI LIETPALČIAI

Jie yra tokie, kokius reikia jūsų giminiams. Tai yra populiariausia dovana į Lietuvą, jų vertė maždaug 10 rublių už dolerį.

SPECIALUS INR \$36.30

2 itališki nailoniniai lietpalčiai vyriški ar moteriški, labai elegantiški ir moderniški, stiprūs, padaryti iš storo nailono, nepraleidžia nei oro nei vandens, labai lengvi ir šilti, jie būna tamsiai mėlyni, tamsiai žali ir tamsiai rudi. Juos galite užsakyti už šią kainą atskirai ar drauge su kitomis prekėmis, kurios yra mūsų sąrašuose. Užsakykite juos savo artimiesiems tuojau ir matysit — suteiksit jiems daug džiaugsmo.

Savo kataloge mes turime didelį pasirinkimą maisto ir siuntinių.

KALĖDOMS SPECIALIAI NUO KALĖDŲ SENELIO \$16,50

1 sv. degintos pupelių kavos, 2½ sv. geriausių šokoladinių saldainių, 2½ sv. visokių sausainių bei vaflių, 2¼ sv. vaisinių saldainių, 1 bonka Vodka ar Cognac (1 pint).

Daug kitokių skanumynų mūsų siuntiniuose, kurie yra kataloge.

UŽSISAKYKITE TIK PER

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street

New York, N. Y. 10010

Katalogai gaunami veltui.

KALĖDINĖS DOVANOS

PASIEKS GREIČIAUSIAI JŪSŲ ARTIMUOSIUS LIETUVOJE, JEI SIŪSITĖ JAS PER

CENTRAL PARCEL SERVICE, Inc.

220 South State St., Telef. WA 2-9354

arba

2618 West 63rd St., Telef. WA 5-2466

MŪSŲ TURIMAS YPATINGAI GAUSUS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ PREKIŲ IR MŪSŲ PATARIMAI PALENGVINS VERTINGŲ SIUNTINIŲ SUDARYMĄ. ATSILANKYKITE PAS MŪS IR VIETOJE ĮSITIKINKITE.

Mes mielai priimame ir išsiunčiame siuntinius, sudarytus iš siuntėjų nuosavų daiktų ar maisto produktų.

Per mus galite užsakyti ypatingas dovanas — automobilius, šaldytuvus, motociklus, televizorius ir kitokius daiktus bei maisto produktus.

REIKALAUKITE IŠ MŪSŲ NAUJUS KATALOGUS BEI MUITŲ SARAŠUS.

GARANTUOTĄ SIUNTINIŲ PRISTATYMĄ ATLIEKAME JAU NET 19 METŲ.

NEPILNA INFORMACIJA

M. K. Čiurlionis yra visos tautos ir pasaulio. Komitetas ir jo mandatas. Būtiniausiai žmonės. Žinojimas iš pašakny. Nereikia pykti.

Praėjusios savaitės (1966 m. lapkričio mėn. 5 d.) "Draugo" šeštadieninis priedas paskelbė nežinia kieno informaciją (taip išsiaiškinau po straipsnių padėtas raidikas — infr.), jog leidžiama M. K. Čiurlionio monografija. Toje informacijoje, be kitų dalykų, džiaugiamasi ("džiūgū"), kad atsirado iniciatorių tokioms monografijoms paruošiamiesiems darbams organizuoti ir kad sudarytas monografijai leisti šešių asmenų komitetas, gi jos (informacijos) gale apeliuojama ("komitetas tikisi") į laisvojo pasaulio lietuvių visuomenę, jos kultūrinės institucijas, organizacijas, mecenatus, meno bičiulius paramos.

M. K. Čiurlionis pirmiausia yra visos lietuvių tautos, o pasakui jau viso pasaulio nuosavybė. Jo palikimu turėtų rūpintis, jį globooti, juo disponuoti ne kokis nors, kaip po gero lietaus išdygęs grybas, komitetas, o pati tauta savo valstybinių ar visuomeninių organizacijų pagalba. Šiuo metu neturėdami savų valstybinių institucijų, ačiū dievams ir sau patiems, esame susiorganizavę į politines ir visuomenines bei kultūrinės organizacijas, kurių autoriteto reikėtų pašlyti tokiais atvejais, kada imama operuoti dalykais, liečiančiais visos tautos interesus, kaip šiuo atveju — M. K. Čiurlionio įnašas viso pasaulio meninin lobynan. Net ir tokiu atveju, jeigu komitetas kalbamąją monografiją leisti savo lėšomis, autoritetas reikalingas redakcinėms ir informacinėms pastangoms. Tačiau šis atvejis atpuola, nes, kaip jau minėta, komitetas "tikisi paramos".

Čia rašančiam nėra žinoma, o informacijos autorius nerado reikalo pasakyti, kokiais keliais minėtas M. K. Čiurlionio monografijai leisti komitetas yra atsiradęs. Tad ir lieka neaišku, kokiai tautos daliai jis pajėgus atstovauti, kokios tautos dalies mandata jis turi. O juk turime bendrinių organizacijų, kurios savo sudėtin suburia visas laisvos tautos dalies sroves ir sroveles. Tokios bendrinės organizacijos autoriteto atsirėmęs, M. K. Čiurlionio monografijai leisti komitetas stovėtų ant daug pajėgesnių kojų, negu betkoks pasiūkokėlis, kaip šį kartą atrodo. O taip pat, kurios bendrinės organizacijos globojami, komiteto nariai dėl savo darbo jausių daug didesnę atsakomybę prieš visą tautą, nes vienoks atsakingumo jausmas yra tautai ir visai kitoks asmeniui, kuris paskambino telefonu, pakviestas į organizacinį būrelį ar net ir į patį komitetą.

Kaip ten bebūtų, neatrodo, kad M. K. Čiurlionio monografijai leisti komiteto pagimdytojai į jį būtų sukviėtę pačius būtiniausias žmones. Komitetas,

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, NOVEMBER 12, 1966

kurio pavardės paskelbtos informacijoje, pajėgus leisti bet ką, gal būt ir M. K. Čiurlionį, tik... pastarojo darbams išleisti specifinių kvalifikacijų jis neturi. Tada, tur būt, atsitiko dėl to, kad, išdygstant kaip grybui po lietaus, buvo palikti nuošalėje reikalingesni žmonės.

Manau, kad be poeto, be istoriko, be ispanų ir Pietų Amerikos literatūros žinovo, M. K. Čiurlionio monografijai leisti komitetas gali išsiversti, bet jame būtini tie žmonės, kurie gliau pažįsta M. K. Čiurlionio asmenį ir kūrybą, kurie yra išstudijavę meno istoriją, kurie pažįsta pasaulines meno kūrinių leidyklas, kurie išmano tokių leidinių techniką ir t. t. Žinoma, ant greitųjų kiekvienas man gali pasakyti: Kam reikia komitetui visa tai žinoti pačiam, jeigu jis gali pasikviesti į pagalbą specialistus? Atsakymas į tai irgi labai greitas ir paprastas: 1) Specialistai yra apmokami, o 2) bus daug geriau, kada pačiame komitete bus žmonės, kurie iš pašakny žinos ką darą; specifiniam darbu reikia suburti kaip galima daugiau tą specifiką išmanančių žmonių.

Tegu komiteto nariai nepyksta, jie visi didžiai garbingi žmonės, ir čia nenorima juos pažeminti, bet reikalas yra toks rimtas ir didelis, kaštuosias ne tik dvasinių, bet ir stambių medžiaginių išteklių, kad apie jį buvo būtina pakalbėti kietai.

Antanas Rūkas

OSSERVATORE ROMANO

Populiariausias Romos katalikų hierarchijos oficiozas yra "Osservatore Romano", dažnai ir pagrįstai vadinamas Vatikano balsu, nors Osservatore redaktorių Raimondo Manzini sako, kad tikrasis Vatikano oficiozas arba paties popiežiaus balsas yra "Acta Apostolicae Sedis" (Apaštaly Sosto Akta).

Osservatore Romano turi tik 11 narių redakcijos štabą, tai yra vyr. red. Manzini, du pavaduotojai ir 8 bendradarbiai — reporteriai; be to visa eilė korespondentų ir bendradarbių iš šalies. Šis laikraštis, kaip Vatikano balsas bažnytininkams, diplomatomams ir kt. katalikams, yra tas pats, kas Pravda yra komunistams, būtent Kremliaus balsas.

Osservatore neturi jokių kriminalo istorijų, jokių "komikų", beveik jokio sporto ir labai retai skelbimų. Vėliausiai iš 6 skilčių laikraštis padidintas iki 7 skilčių ir duodama daugiau informacijos iš kitų kraštų.

Bėras — ne žirgas,
Žalias — ne žolė,
Mėlynas — ne dangus,
Geltonas — ne vaškas,
Pilkas — ne kiškis,
Žilas — ne senelis,
Baltas — ne sniegas.

(Linas)

KAIMYNO PATARIMAS

Vienas žmogelis, iškasęs pas save kieme šulinį, nebežino, kur dėti žemes. Tai paklausė kaimy-

na, ką daryti. Šis patarė jam: — O tu iškask kitą šulinį ir supilk į jį žemes iš pirmojo.

PIRKITE JAV GRUPYMO BONUS

Now at GLASER'S

CAMERA STYLED
MINIATURE PROVIDES
SPARKLING RECEPTION

8 transistors plus 1 diode

This power-packed beauty with its push-pull audio output circuitry is an amazing performer. Smart and distinctive camera styling. This little marvel gives big beautiful reception. Features slide rule dial and superheterodyne circuit for high sensitivity.

Weight: 8 oz. with battery
Colors: Black, Tan, Red

Dimensions: 1.3/16" x 4" x 2 3/4"
Complete with leatherette hand strap.

one PANASONIC 006P battery and earphone for private listening. \$16.95

SOLID STATE TR-904R

FIRST 9 INCH (measured diagonally) COMBINATION TV, FM/AM RADIO IN RICH, WALNUT FINISH CONSOLETTTE CABINET.

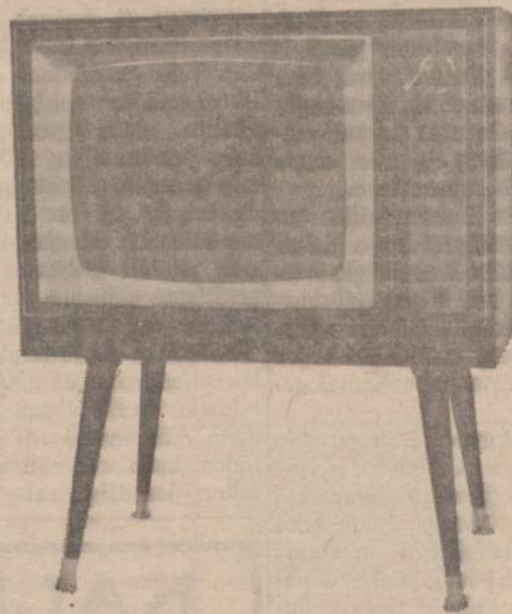
26 transistors, 15 diodes plus 4 rectifiers.

The ultimate in viewing and listening pleasure. The 9 inch (diagonal), 90° deflection aluminized picture tube gives brilliantly clear and steady big picture — a full 39.2 sq. inches — for all the family to see clearly, even in broad daylight. The unique FM/AM radio features a slide rule dial for trouble-free tuning, big 5"x3" speaker for full rich sound. Pop-up whip antenna for best ever viewing or listening pleasure. Swing-up UHF antenna. The bookshelf size cabinet makes this a perfect unit for almost anywhere: bookcase, playroom, bedroom and office. 12V battery optional.

Weight: 17.2 lb
Color: Walnut

Dimensions: 8 3/4" x 19.5/16" x 8.5/16"

\$189.95

Model No. CT66L 2 cols.

NO MONEY DOWN — EASY TERMS

GLASER'S FURNITURE AND APPLIANCE CO.

5115-5123 So. Kedzie Ave. PProspect 6 - 1790

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

ALEKSAS ŠEMETA

VYTAUTAS BELIAJUS

Manau, kad labai nedaug kas iš senosios kartos ateivių bei čia gimusio jaunimo težino apie mielą tėvynainį Vytautą F. Beliajų, kuris išeivių lietuvių gretose yra nepaprastai pasižymėjęs savo pastangomis jaunimo tarpe puoselėti ir brandinti lietuvių tautinį meną, ypač tautinius šokius. Nesvetima jam ir sporto sritis, o lietuvių tautosaką yra pamilęs visa savo jautria širdimi ir yra padėjęs nepaprastai daug pastangų jos populiarinimui svetimtaučių tarpe. Tam atsiekti jis anglų kalba leido ir redagavo net specialų žurnalą "Lore".

Apie Vytautą F. Beliajų, nors, palyginti, ir skurdžiai, randame žinių Lietuvių Enciklopedijoje:

"Beliajus Vytautas F. (gimęs 1908. II.26 d. Mariaplės aps. Prienu v. Pakumpio km.) Mokėsi Prienuose ir Kaune, 1923 atvykęs į JAV vidurinį mokslą ėjo Chicagoje. Tautinių šokių žinovas ir mokytojas, Guest teacher titulu mokė tautinių šokių (įvairių tautų) apie 200 univ. ir kolegijų JAV ir Kanadoje. Suorganizavo ir vadovavo The Lithuanian Youth Society 1932 - 1942, kuri, be tautinių šokių, rūpinosi ir apskritai sportu bei lietuviškos išlaikymo. Ligi 1948 priklausė Vyčiams. 1945 ist. ir ligi šiol vadovauja tautinių šokių grupei Ateitis. 1935, 1936 ir 1937 Chicagoje buvo suorganizavęs liet. dailės parodas. Nuo 1930 bendradarbiavo Naujienose ir angliu spaudoje. 1935 - 1940 redagavo angliu k. Lore, nuo 1942 leidžia ir redaguoja lituanistikos ir tautosakos žurnalą Viltis. 1935 suorganizavo leidinį Furrow (Vaga), kuriame angliskai buvo duoti čia gimusio liet. jaunimo rašiniai. Atskirai išleido Dance and Be Merry 1940 - 1941, Dance ir Let's Be Merry".

Vytauto F. Beliajaus kelias į JAV nebuvo rožėmis klotas kaip ir visų kitų, kuriems teko pergyventi imigracijos nedalią: vargą, panieką, ilgesį, baimę dėl rytojaus dienos ir visus kitus "mažonumus", kurie tuo atveju neišvengiami.

Kai jaunas Vytautas savomis kojomis atsistojo ant laisvos JAV žemės, tuometinis kalendorius savuose puslapiuose žymėjo 1923 metus, o naujojo Amerikos gyventojų metrikos rodė, kad tą išsvajotą žemę pasiekė, keldamas savo gyvenimo penkioliktuosius metus.

Jaunojo imigranto akyse dar tebesiūbavo mielosios Suvalkiškos lygumos ir jų derlingų laukų pasėliai, o jautrioje širdyje tebeskambėjo vakaro tyloje klausyta jaudinanti neužmirštamoms lakstutės giesmė, kai ji iš gražiųjų svajonių pažadino nesuprantama kalba jį užkalbinęs krantinės valdininkas:

— Your name? ...

Čia jam pagalbon atėjo jo pasitikti atvykusi praeito šimtmečio pabaigoje Dzūkijos smėlėtus laukus palikusi sena moterėlė, dar lietuviškai kalbanti, kuri jį lydėjo Chicago paaugimę su ten gyvenančias jaunojo nuotykių ieškotojo tetas. Ir kaip mūsų keliauninkas buvo sukrėstas išpūdzio, kai atsiradęs tetų globoje patyrė jų nusistatymą, kad Vytautas turi užmiršti kuo jis buvo anksčiau ir čia dabar elgtis taip, kad niekas negalėtų patirti apie jo lietuvišką kilmę. Deja, jaunam Vytautui viso šito buvo per daug, nes jis gyvenęs Lietuvoje tuo metu, kai lietuviškasis jaunimas guldė galvas kovoje dėl

Lietuvos laisvės ir jos garbės; kai jo ausyse dar tebeskambėjo savanorių ir partizanų kovingų dainų aidai, kai jo ausyse dar tebeaidėjo šūvių salvių trenksmas, palydint žuvusių karžygių palaikus nebegrįžtamam kelionėn, — tetų reikalavimai jam buvo nepakeliami, jie netilpo jo jautrioje širdyje ir jis negalėjo jų prisiimti, todėl jo "viešnagė" pas tetas nebuvo ilga ir maloni.

Tuo laiku JAV lietuvių ateivių tarpe jau buvo subrendęs tautinio atgimimo laikotarpis, kuris pasižymėjo jaunimo pastangomis kurti chorus, ypač buvo populiarios pastangos rengti vaidinimus, operetas ir kitokius subvumus. Tam labai daug pasitarnavo į JAV atvykę Mikas Petrauskas, Stasys Šimkus ir kiti, kurie savo darbais taip pat paliko gražiausius atsiminimus lietuvių išeivių istorijos puslapiuose.

Bet Vytautas F. Beliajus, baigęs vidurinį mokslą, ėmė propaguoti tautinio šokio meną, iki šiol čia veik niekam nematytą ir negirdėtą, ir ilgainiui pasidarė pionierius tos meno šakos ne tik lietuvių išeivių tarpe, bet labai plataus masto tarptautinių tautinių šokių autoritetas. Jau 1933 m. Chicagoje vykstant Pasaulinei Parodai ir atsiradus reikalui reprezentuoti lietuvių tautinius šokius, ne kas kitas, o Vytautas Beliajus suorganizavo pirmąją lietuvių tautinių šokių grupę JAV, kuri nepaprastai šauniai pasirodė su "Dzūkų polkute". Atsiliepiamai ne tik lietuvių, bet ir kitataučių spaudoje buvo kuo puikiau šaliai, ir po to jau entuziazmo pagauti jaunieji lietuviai apsisprendė bristi toliau į lietuviškojo tautinio šokio meno paslaptis ir todėl tuojau (žinoma, vadovaujant Vytautui Beliajui) įsteigė "Lietuvių Jaunimo Draugiją", kuri įvairiomis progomis šoko tautinius šokius ne tik Chicagoje, bet labai plačiai lankė ir kitas lietuvių kolonijas JAV ir Kanadoje. Taigi, Vytautas F. Beliajus yra pradininkas ir pirmtakas lietuvių tautinio šokio užuomazgai JAV ir jo išpopuliarinimo iki šių dienų lygio. Garbė jam ir pagarba!

Bet sunki įsikūrimo pradžia ir pasitaikę trūkumai Vytauto sveikatai pasirodė per sunkūs ir buvo konstatuotas liūdnas faktas: — Vytautas Beliajus yra džiovos bacilų auka. Vienoje vietoje jis taip užsiminė apie ligą ir kitus rūpesčius:

"... Viltis, kad karas (1939 - 1944 A. Š.) greitai pasibaigs, viltis, kad išgysiu iš baisios džiovos ligos, viltis, kad mano šeima, vokiečių ir rusų persekiojama Lietuvoje, išliks gyva..."

Čia miela konstatuoti, kad kiek teko patirti, Vytautas Beliajus džiovos bacilas yra nugalėjęs.

CHICAGOŠ SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

"GULBĖS GIESMĖ" ...

(Atkelta iš 5-to psl.)

50 nuotraukų, kurių didelė dauguma yra labai geros ir turėtų istorinės reikšmės, vietoj pavardžių betalpina tik veikalų pavadinimus bei lėkštas, bereikšmes, trumpas dialogų frazes (kaip "Kažin ar pasiseks?" "O tu šniukštinėjai?" "Knygas tai tu paslėpk") arba, nebeturint visiškai nieko pasakyti, pasitenkinama prierašais "Grimuojamės", "Keičiasi veidai", "Hamiltoniečiai įteikia dovanėlę". Pagaliau, aktorių sąraše nė su žiburiu neieškok nei vieno krikšto vardo — nerasi. Visur pirmosios vardo raidės. Tiek vardams ten vietos, o toks "taupumas" (ar matyta, kad, pvz. filmų aktoriai būtų vadinami E. Gardner, E. Taylor, G. Cooper? O ir Stralfordo pastatymų programose ar nerašomi veikėjų krikšto vardai?). Gaila, kad tokio gero popierio, su tiek gerų nuotraukų leidinys ateičiai liks bereikšmiu...

Apie veltui dalintą programos lapelį neverta nė kalbėti. Jis per daug skurdus. Vis dėlto "Aukurui" už jį turime dėkoti, nes sąžiningai surašė Detroito vaidinusių asmenų pavardes (keletas rolių, pasirodo, buvo patikėtos kitiems, ne-gu premjeroje).

Girdėjau, kad E. Dauguvietė po vaidinimo norėjusi kontakto su spauda. Spaudos žmonės lygiai to paties troško. Deja, vakaro rengėjai savo protokole tokių "bereikšmių" dalykų nebuvo numatę. Su rezisiere rašančiam teko "bendrauti" tik keliolika sekundžių persirengimo kambaryje, didžiausioje sveikintojų spūstyje. Tik jai, ir dar porai aktorių teko rankas paspausti. Pasakui buvome atskirti, o rytojaus ryte jie išvažiavo į Londoną vaidinti ir — namo.

Mano ši recenzija mėgėjiška, be pretenzijų, eilinio žiūrovo. Kaip toks dar pasakysiu, jog su "Gulbės giesme" turėtų "Aukuras" pervaziuoti visą lietuvišką Ameriką, nuo Čikagos iki Bostono, o nepasitenkinti tik Detroitu bei Rochesteriu. Netikiu, kad kuriame spektaklyje publikai tektų nuobodžiauti. Priešingai, "Aukuro" "gulbės giesmės" pastatymas teikia daug dvasinio džiaugsmo. Manau, kad ir aršiansi Čikagos teatro kritikai apie jį daug gerų žodžių ras.

Beje, mano recenzijai semtos žinios — tik iš minimo programos leidinio.

GREIT SULAUKSIM "ELEKTROMOBILIŲ"

Amerikos Fordui, Creysleriui ir General Motors pasiskelbus, kad jau gaminamas yra elektrinis automobilis, atsiliepi ir Prancūzijos automobilių gamykla Renault, kuri viešai pasižadėjo elektros automobilius jau pradėti masiškai gaminti 1970 metais. Renault fabrikų inžinierius Fernand Picard jau 5 metai kaip

dirbęs geriausiai batarejai išrasti ir pagaliau tokią pagaminęs, kuri visiškai tinka visiems naujausiems automobilių reikalavimams. Pirmasis elektrinio automobilio modelis bus vadinamas "Estafette". Kiekvienas ratas turės atskirą batareją. Svarbiausia elektrinių automobilių gerybė ta, kad jie neturės tų sveikatą nuodijančių dujų, kuriomis dabar yra užteršiami didmiesčiai. Varomoji jėga baterijose bus propanas.

Fordas iš savo pusės skelbiaši savo elektrinį automobilį pagaminsiąs 3 metais greičiau už prancūzus.

— Montrealeio parodoj, paviljone "Žmogus — kūrėjas", bus ir prieš kiek laiko mirusio skulptoriaus J. Mikėno, jau po jo mirties premijuotoji skulptūra "Pirmosios kregždės". Numatoma, kad tame paviljone bus apie 160 geriausių skulptūros kūrinių iš įvairių kraštų. (E)

SIŪSKITE PINIGUS

I LIETUVĄ

PINIGAI SIŪSTI PER GRAMERCY

Įteikiami gavėjui kaip PINIGAI per Bank For Foreign Trade, Maskvoje.

JUS ESATE SAUGŲS TIK SU FIRMA TURINČIA LEIDIMA, JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ PASLEPTŲ RINKLIAVŲ. MŪSU 20 METŲ VEIKLA BIZNYJE GARANTUOJA JUMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos.

Turi Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20.000.00.

Oficialios USSR kvitos pasirašytos gavėjo.

Pristatoma per 2 savaites.

Jokių atskaitymų.

Kursas:

9 rubliai už \$10.00

Iki \$30.00 — \$2.75

Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.

744 Broad St., Newark, N. J.

Aukščiausios kokybės rusų gamybos daiktai.

SPECIALIOS

naujos sumažintos švenčių kainos automobiliams. Veikia iki

1966 GRUODŽIO 15 D.

Pasinaudokite šita proga.

VOLGA GAZ - 21R — \$2,365.19

VOLGA GAZ - 21US — \$2,533.70

MOSKVITCH 408E (5

viety) \$1,954.88

MOSKVITCH 408 (4

viety) \$1,759.39

ZAPOROZHETS \$957.60

Arba siųsk MUMS DOLERIŲ DOVANOMS PAŽYMEJIMĄ pasirinkimui NAUJOSE SPECIALIOSE DOLERIŲ KRAUTUVESE.

Jokio mokesčio už šį patarnavimą.

Reikalaukite mūsų katalogų, kuriuose rasite naujų sensacingų pasiūlymų, ypatingai maisto produktų ir audeklų iš vakarų kraštų.

GRAMERCY

(EST. 1945)

118 E. 28 ST., NEW YORK, N. Y.

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, NOVEMBER 12, 1966

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

SUSIJUNGIA ABSTRAKTAS SU SURREALIZMU

Dail. Leono Urbono parodą pamačius

Kaip kometa iš erdvės atsirado Chicagoje dail. Leonas Urbonas iš tolimo Australijos kontinento, apie kurį mes tik retkarčiais užsimename. Pokarinė Vakarų Europos emigracija į Australiją davė jai daug talentingų menininkų. Jų tarpe yra ir Leonas Urbonas, pačiame savo kūrybingume, gimęs Lietuvoje 1925 m. Dusetų valsč., Zarasų apskr. Urbonas dailę studijavo Stuttgarto meno akademijoje, Vokietijoje, Šveicarijoje ir Anglijoje. Atsidūręs Australijoje, aktyviai reiškiasi tapyboje ir dalyvauja reikšmingose parodose. Sueina į artimus ryšius su kitais dailininkais emigrantais bei vietiniais kolegomis. Į šį kontekstą įeina prieš keletą metų Čiurlionio galerijoje buvusi Aaviko suorganizuota Pabaltijo kilmės dailininkų australų paroda, kurioje Urbonas tada nedalyvavo.

Vienas iš tos grupės dailininkas Edgar Aavik (estas), bene pirmas paskelbė šūkį: "Creativism". Jis parašė keletą straipsnių apie mūsų Čiurlionį, populiariau jį varda kitataučių spaudoje. Be to, Aaviko "Redemption of Time" (straipsnio vertimas tilpo "M.Ž.") ragina menininkus panaudoti savo estetinį pajutimą kūrybai, nes mūsų epocha esanti labai palanki kūrybai. Savo straipsniu Aavikas lyg atsišaukia į dailininkus "pažaboti" laiką, suintensyviant kūrybines pastangas moderniojo meno eksperimentinėse lenktynėse. Neatrodė, kad mūsų dail. Leonas Urbonas būtų patekęs į eksperimentų bangas, kurios Europą ir Australiją užliejo. Kita vertus, dabar mes pergyvename "neamžiniausio" meno laikotarpį. (Meno amžinumą apspręs ateitis). Kas šiandieną atrodo nauja, įdomu, gražu, estetiškai malonu, rytoj jau pasenę. Įvairiose technikos yra daug naujovių, bet dvasinių "naujovių", kurios nesens, pasitaiko labai retai.

Dail. L. Urbono techninis priėjimas mūsų nenustebina. Jau daug kartų teko matyti parodose panašius dažų paliejimo į popierių metodus.

Iš 53 dail. Urbono darbų, nėra aliejinės tapybos, tai savaimė suprantama, kad lėktuvu nebuvo galima atsigabenti didesnių drobių. Jis pasitenkino akvarelės bei akrilio dažų kombinacijom paveikslus atspausdamas lito-ofseto būdu. Šį "tapybos" procesą ir jo sudė-

tingą darbą, kuris pareikalauja didelio patyrimo, L. Urbonas gerai žino. Toks paveikslas kartais atrodo, kaip spausdintas, nes teptuku nebūtų galima išgauti tokių efektų bei formų, kokias galima išgauti minėtu būdu. Urbonas abstraktą ima pagrindan, bet optikai duoda surrealistines formas, iš kurių gaunasi labai įvairios išvaizdos: vikšrai, "embrijonai", gyšlos, žaibai, fizinis pasikeitimas, atseit, metamorfozė ir t. t. Darant tokius "triukus", kartais išgaunamos net aiškios organinės formos. Kartais išeina

grynai "nekaltas" atsitiktinis dekoratyvinis arba grafiškas dalykas. Urbonas gerai pažįsta kompozicijos struktūras, moka panaudoti erdvę. Jis paveikslą gali pradėti kurti be iš anksto numatyto plano, neieškodamas jam specifinės temos. Būtų galima paminėti keletą tikrai nusisekusių paveikslų, pvz. kompozicija "Raida II" (kat. nr. 6), "Liudininkas" (nr. 11), "Aloha" (nr. 27), "Vietinis" (nr. 45) ir kt. Paveikslų pavadinimai turi metaforišką tendenciją, bet kitaip ar galima?

Estetinės revoliucijos sąvartyje (contemporary) dailė, siekdama vidinio išsireiškimo, dvasinės ir estetinės plotmės, atsisakė nuo temos, nuo natūralios formos, iškilo į vadovaujančias viršūnes. Bet ir abstraktinės formos turi ribas ir tuščiaidaktiškumą. Tą "tuštumą" užpildo surrealizmas, kai jis jungiamas su abstraktu, ką dailininkas Urbonas ir daro. Jo estetinį individualumą sustiprina surrealistinis terenas — ieškojimas nematyto — kelionė į nežinomus paslapčių pasaulius. Šis bruožas jo kūryboje artėja

prie estetinio vientisumo. Čia glūdi jo estetinio pajutimo pagrindas ir laimėjimas. Urbonas ateityje pasieks dar geresnių rezultatų.

Apie dail. L. Urbono kūrybą penki Australijos laikraščiai gerai atsiliepė. Paskutinėje Australijos konkursinėje parodoje Urbonas laimėjo kapitalinę premiją \$1,500 ir aukso medalį už aliejinę tapybą "Melita".

Linkimė sėkmės!

Urbono paroda baigiasi rytoj. Atdara nuo 11 ryto iki 9 val. vakaro.

Pasibaigus Urbono parodai Čiurlionio galerijoje Chicagoje, kitos vyks New Yorke ir Clevelande.

m. š.

SEARS VINCENT PRICE NAUJA GALERIJA

Ketvirtadienį buvo atidaryta nauja Sears Vincent Price galerija, 140 E. Ontario St. Atidaryman atsilankė daug žmonių. Buvo gausu šampano. Išstatyta 10 japonų jaunosios kartos abstrakūs darbai. Galerijai vadovauja dail. Val Ramonis-Ramonaitis.

Dail. LEONAS URBONAS

KOMPOZICIJA